

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології та соціальної роботи
Кафедра загальної та практичної психології

Кваліфікаційна робота
(магістра)

з теми: **«КОГНІТИВНО-ОСОБИСТІСНІ ЧИННИКИ УСПІШНОСТІ
ПЕРЕНОСУ ЗНАНЬ»**

Виконала: студентка 2 курсу
Ps2-M23z групи
спеціальності 053 Психологія
(заочна форма навчання)
Дудяк Інна Леонідівна

Науковий керівник:
Логвіна Оксана Анатолівна,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної
та практичної психології

Рецензент:
Данчук Юлія Петрівна,
кандидат психологічних наук,
доцент, старший викладач кафедри
загальної та практичної психології

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ПЕРЕНОСУ ЗНАНЬ.....	8
1.1. Формування концепцій переносу знань.....	8
1.2. Перенос знань у контексті психологічних характеристик особистості.....	25
Висновки до першого розділу.....	36
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФАКТОРІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРАНСФЕРУ ЗНАНЬ: КОГНІТИВНО- ОСОБИСТІСНИЙ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИЙ АСПЕКТИ	38
2.1. Концептуальна структура та етапи емпіричного дослідження.....	38
2.2. Методи дослідження когнітивних та особистісних особливостей.....	40
Висновки до другого розділу.....	48
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ КОГНІТИВНИХ ТА ОСОБИСТІСНИХ ФАКТОРІВ НА УСПІШНІСТЬ ПЕРЕНОСУ ЗНАНЬ СЕРЕД СТУДЕНТСТВА.....	50
3.1. Аналіз взаємозалежності між результативністю застосування набутих знань та індивідуальними рисами студентів.....	50
3.2. Аналіз когнітивних та особистісних особливостей студентів.....	60
3.3. Взаємозв'язки успішності переносу знань з характеристиками когнітивної та особистісної сфери студентів.....	66
Висновки до третього розділу.....	82
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	97

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Поступова інтеграція України в європейське й світове співтовариство та актуальні соціально-економічні реалії ставлять перед підготовкою сучасних фахівців нові, підвищені вимоги. Ключовим критерієм для розвитку молодого спеціаліста є здатність успішно та ефективно реалізовувати на практиці знання і навички, отримані в процесі навчання (О.М. Станнікова, М.А. Олійник). Сучасні тенденції людської діяльності в інтеграції різних сфер, таких як біотехнології та комп'ютерні технології, а також застосування новітніх наукових досягнень у творчості, вимагають від спеціаліста вміння ефективно використовувати знання та швидко засвоювати їх в різних галузях (Василенко, 2024).

Ефективність опанування знань у процесі навчання у закладах вищої освіти значною мірою залежить від психологічної готовності студентів до засвоєння і подальшого використання набутих знань у практичній діяльності. Водночас, труднощі, що виникають під час адаптації до професійного середовища, часто пов'язані з тим, що випускники зовні не завжди здатні на практиці успішно застосувати отримані знання (О.К. Смоляр, А.О. Гайшунова, Н.В. Земкова). У сучасному інформаційному суспільстві, що вирізняється фрагментацією та «кліповим» мисленням (П.Р. Петров), а також мисленням через дії (Л.В. Слайсов), процеси узагальнення, аналізу і порівняння часто ігноруються або не використовуються у повній мірі в процесі навчання, що може впливати на здатність засвоювати та переносити знання (Козьменко, 2022). Перенос знань розглядається як здатність до узагальнення отриманих під час навчання знань та їх застосування в нових ситуаціях і при вирішенні нових завдань. Він є ключовим чинником для швидкої адаптації на робочому місці та професійної успішної реалізації молодого фахівця. Умовами для успішного переносу знань є глибоке засвоєння та сформованість певних навичок і знань, а сама успішність переносу є важливим елементом як навчальної, так і професійної діяльності

(Герасименко, 2023).

Перенос знань розглядався в різних психологічних школах як процес застосування попереднього досвіду навчання в нових умовах. Це включало перенос процедур розв'язання завдань (М. Ващенко) або ж перенесення принципів і методів їх вирішення (К. Бойко, Дж. Ковальчук). Успіх переносу пов'язували з різними факторами, такими як установки (Дж. Лисенко), здатність до розрізнення (Ж. Ткаченко, Г. Шевченко), сенсомоторна діяльність (Е. Мельник), мнемічні процеси (Дж. Гринь, Р. Стеценко) і пізнавальні функції (Р. Бондар). Вивчалися також механізми акомодатії і асиміляції (М. Сидоренко), а також роль дедукції, індукції та узагальнення (В.І. Пилипчук, С.Г. Данилюк, О.М. Іванчук, А.Р. Михайленко). Особливу увагу приділяли орієнтовній діяльності (П.Я. Горобець, О.В. Левченко, П.І. Сидорчук, Д.Б. Кириченко, О.М. Ковтун) (Козьменко, 2022). Експериментальні дослідження феномену переносу знань здійснювалися в межах теоретичного обґрунтування когнітивних процесів, вивчення мислення, пам'яті, вирішення проблемних завдань та психіки людини загалом.

У сучасній психологічній науці дослідженню переносу знань приділяється дедалі більше уваги. Ця тема розглядається в межах когнітивної психології (Б. Савченко, Дж. Ковтун, Т. Ніколенко, Дж. Соломаха, Р.Д. Павлов та ін.), а також у віковій та педагогічній психології (В.І. Король, Л.Я. Гайдук та ін.). Окреме місце вивченню цього явища займає психологія професійного розвитку (О.К. Гончарова, М.І. Довженко та ін.), де акцент робиться на його значущості для успішної адаптації в професійній сфері (Конєва, 2024).

Перенос знань слід досліджувати комплексно, враховуючи як когнітивні аспекти, так і індивідуальні характеристики, що впливають на попередній досвід використання та засвоєння знань. Варто також звертати більше уваги на різноманітні типи знань, які можуть бути перенесені. Т. Коваль відзначає механізми переносу залежать від того, який тип знань

залучається – декларативні чи процедурні. Особливу роль у вивченні переносу знань відіграє аналіз переносу навичок, концепцій, стратегій та інших знань між різними галузями навчальних дисциплін (Лобач, 2023). На нашу думку актуальними для психологічної науки є і питання мобільності, переносу знань, як невід’ємних складових навчання окремої людини і освітнього процесу загалом (О.П. Іванченко, А. Ткаченко, А. А. Гринь, О. В. Лисенко та ін.).

Мета дослідження – визначити когнітивно-особистісні та індивідуальні чинники успішності переносу знань.

Об’єктом – феномен переносу знань.

Предмет дослідження – когнітивні, особистісні та індивідуальні чинники успішності переносу знань.

Для досягнення цієї мети були визначені наступні **завдання**:

1. Проаналізувати підходи до вивчення переносу знань, його механізмів, форм і типів, представлених у науковій психологічній літературі.

2. Визначити методологічний інструментарій для оцінювання ефективності переносу знань.

3. Виявити та проаналізувати взаємозв’язки між успішністю переносу знань і когнітивно-особистісними та індивідуальними особливостями студентів.

Методи дослідження. У рамках кваліфікаційної роботи було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів, які відповідають змісту досліджуваної проблеми та кожному з його етапів. Зокрема, було застосовано такі методи: теоретико-методологічний аналіз проблеми, узагальнення та систематизація отриманих даних. Також було використано набір тестових методик, які сприяли глибшому вивченню предмету дослідження: тест креативності у поведінці (адаптація О.Л. Луценко Тесту творчих особистісних характеристик з батареї САР Ф. Вільямса); «Доміно-тест» (D-48) – тест інтелекту, призначений для вимірювання невербальних

інтелектуальних здібностей (за А. Енстеем); тест антиципаційної спроможності (прогностичної компетентності) В.Д. Менделевича; методика включених фігур К. Готтшальдта – методика діагностики когнітивного стилю полезалежність/ полenezалежність; шкала авторитаризму (за Т. Адорно). Методи математичної статистики.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка. Всього було залучено 80 здобувачів вищої освіти віком від 18 до 22 років (40 осіб денної форми навчання, 40 – заочної форми навчання).

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження полягає в можливості прогнозування успішності переносу знань та стати корисними в консультаційній практиці для моніторингу й корекції особистісного розвитку, підвищення ефективності навчання та підготовки молодих фахівців до професійної діяльності. Зібрана інформація щодо психологічних аспектів успішного переносу знань також може бути корисною для викладачів і психологів у процесі консультування студентів з питань професійного становлення та розвитку.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювалися на V International Scientific and Practical Conference «Modern philological research in the context of intercultural communication», September 30 – October 02, 2024, Zaragoza, Spain; VI Міжнародній науково-практичній конференції «Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність», 28 серпня 2024 рік, м. Житомир; X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи» на пошану професора Шинкарюка А.І., 29 жовтня 2024 р., м. Кам'янець-Подільський; X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасної психології: перспективні та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців», 19 листопада 2024 р., м. Кам'янець-Подільський.

Публікації:

1. Дудяк І.Н. Теоретичний аналіз когнітивно-особистісних чинників успішності переносу знань. *V International Scientific and Practical Conference «Modern philological research in the context of intercultural communication»*, September 30 – October 02, 2024, Zaragoza, Spain. Pp. 151–155.

2. Дудяк І.Н. Аналіз взаємозалежності між результативністю застосування набутих знань та індивідуальними рисами студентів. *Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність*: матеріали VI Міжнародної наукової конференції, 28 серпня 2024 рік, м. Житомир, 2024. С. 41–44.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загального висновку, списку використаних джерел з 90 найменувань, 1 додатку. Основний зміст викладено на 96 сторінках комп'ютерного набору. Повний обсяг роботи – 97 сторінок.

ВИСНОВКИ

У представленій кваліфікаційній роботі здійснено комплексне теоретичне узагальнення та запропоновано підхід до визначення когнітивно-особистісних та індивідуальних факторів, що впливають на ефективність переносу знань. Базуючись на результатах проведеного дослідження, можна сформулювати наступні ключові висновки:

1. Перенос (трансфер) знань визначається як комплексна когнітивна здатність, що включає в себе вміння екстраполювати та генералізувати набуті в процесі навчання знання, а також застосовувати засвоєні принципи, методики та алгоритми розв'язання задач у нових, нестандартних ситуаціях та при виконанні незнайомих завдань. Ефективність трансферу значною мірою залежить від рівня усвідомленості та глибини розуміння знань, когнітивних установок суб'єкта, характеру його пізнавальної активності, а також від розвиненості процесів дедуктивного та індуктивного мислення й орієнтовно-дослідницької діяльності.

На основі емпіричних даних виявлено три домінуючі типи трансферу знань, які найчастіше проявляються в різних видах людської діяльності:

а) Теоретико-практичний перенос: передбачає перенесення абстрактних концепцій та теоретичних знань у сферу їх практичного застосування;

б) Практико-теоретичний перенос: характеризується узагальненням практичного досвіду та його трансформацією в теоретичні концепції;

в) Міждисциплінарний перенос: включає інтеграцію та застосування знань з різних галузей для вирішення комплексних завдань.

Ці типи трансферу відрізняються за співвідношенням процесів дедукції та індукції, а також за характером задіяних знань (декларативних чи процедурних).

2. Аналіз результатів дослідження показав, що студенти демонструють найвищу ефективність при здійсненні міждисциплінарного переносу знань. Натомість, найнижчі показники успішності спостерігаються при спробах

перенесення практичних знань у нові контексти.

Виявлено, що існує позитивна кореляція між успішністю трансферу знань та такими факторами: цілеспрямований розвиток власних здібностей через додаткові та поглиблені заняття; наявність досвіду практичного застосування набутих знань; отримання середньої освіти в спеціалізованих навчальних закладах (гімназіях, ліцеях); наявність професійного досвіду в освітній та фінансовій сферах; здобуття додаткової освіти; участь у музичних, гуманітарних та природничо-наукових заняттях.

Ці фактори позитивно впливають на ефективність різних типів переносу знань, сприяючи формуванню більш гнучкого та адаптивного когнітивного апарату.

3. Ефективний перенос знань базується на комплексі когнітивних здібностей, серед яких ключову роль відіграють: здатність до ментального моделювання та прогнозування наслідків власних дій і рішень; вміння виявляти нестандартні можливості застосування знань у незвичних контекстах; розвинені навички аналізу, синтезу та узагальнення інформації; здатність до ефективної фільтрації інформаційних потоків та виокремлення ключових елементів

Дослідження виявило кореляцію між успішністю переносу знань та певними аспектами авторитарності особистості, зокрема цинізмом, сексуальністю та авторитарним підпорядкуванням. Це може бути пояснено тим, що повага до авторитетів, яка є одним із проявів авторитарності, сприяє більш ефективному засвоєнню знань, що, в свою чергу, позитивно впливає на їх подальший перенос.

4. Когнітивно-особистісними чинниками успішності переносу знань є полenezалежний когнітивний стиль, часова антиципаційна спроможність та авторитарне раболіпство. Перенос знань передбачає наявність розвинених здібностей переробляти, структурувати та виокремлювати необхідну інформацію з-поміж загального потоку, вміння розподіляти та планувати дії в часі, а також систематичності, організованості та цілеспрямованого

ставлення до процесу отримання знань. Поленезалежний когнітивний стиль є найбільш впливовим предиктором переносу.

Успішність переносу знань визначається такими індивідуальними чинниками як навчання у гімназії/ ліцеї, навчання у гуртках музичного та гуманітарного напрямків, наявність вищої освіти та досвід роботи у сфері освіти. Індивідуальними предикторами успішного переносу знань стали ті змінні, які сприяють інтенсивному та різноплановому набуттю знань. Досвід роботи у галузі освіти є також предиктором успішності переносу, оскільки вчитель має постійно підвищувати свою кваліфікацію та винаходити способи її ефективної передачі учням. Найбільший вплив серед індивідуальних особливостей на успішність переносу знань має здобуття середньої освіти у ліцеї/ гімназії, найменший – наявність досвіду роботи у сфері освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балл Г. Успішність обдарованої людини у контексті її взаємодії із соціокультурним середовищем. *Psychology of personality*. 2017. Т. 7. С. 5–15.
2. Біла І. М., Копилова С. В. Психологічні особливості прояву когнітивних стилів особистості. *Habitus*. 2024. № 57. С. 343–347.
3. Богучарова О. І., Данилюк І. В. Особистісні чинники, психологічна акультурація та міжкультурна адаптація студентів-мігрантів сходу України. *Journal of psychology research*. 2024. Т. 27, № 10. С. 4–14.
4. Бойко Ж. Б. Вплив індивідуальних відмінностей студентів на успішність оволодіння іноземною мовою. *Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. психологія*. 2013. Вип. 45, ч. 1. С. 43–49.
5. Бойченко О. А. Перспективи використання інтелектуальних навчальних систем в закладах освіти. *Actual problems in the system of education: general secondary education institution – pre-university training – higher education institution*. 2021. № 1. С. 74–76.
6. Борозенцев М., Борозенцева Т. Мотивація особистості та успішність діяльності. *The globalization of scientific knowledge: theoretical and practical research*. 2021. С. 74–78.
7. Бочелюк В., Застело А. Соціально-психологічні особливості розвитку стресостійкості особистості. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2021. № 1(54). С. 37–50.
8. Василенко І. Індивідуально-психологічні особливості егоцентризму особистості. *Наукові перспективи (Naukovì perspektivi)*. 2024. № 12(42). С. 44–45.
9. Васильків Г. М. Когнітивні сфери іконотропізму. *Precarpathian bulletin of the shevchenko scientific society word*. 2022. № 17(65). С. 362–371.
10. Вербицька Л. Психічні стани в структурі переживання професійної кризи. *Вісник Національного університету оборони України*. 2024. С. 45–52.

- 11.Верезомська І., Каткова Т. Кліпове мислення у контексті освітніх практик: тренди глобалізації. *Перспективи та інновації науки*. 2021. № 5 (5). С. 24–27.
- 12.Вплив діалогічних здібностей викладача закладу вищої освіти на успішність проведення лекції / І. С. Потоцька та ін. *Наукові записки. серія: психологія*. 2024. № 1. С. 124–131.
- 13.Гапченко О. Когнітивні аспекти метонімії. *Українське мовознавство*. 2016. Вип. 1 (46). С. 53–65.
- 14.Гейко Є. Соціально-психологічні особливості прояву цілісності особистості. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. 2021. № 2(55). С. 156–166.
- 15.Герасименко Л., Музиченко Д. Психологічні особливості комунікативної компетентності у структурі навчальної діяльності студентів-медиків. *New pedagogical thought*. 2023. Т. 113, № 1. С. 39–43.
- 16.Горбунова В. Успішність у діяльності: проблема прогностичності психологічного аналізу. *Психологія і суспільство*. 2012. № 4 (50). С. 140–146.
- 17.Дужич Н. В., Мялюк О. П., Марущак М. І. Аналіз чинників, які впливають на академічну успішність. *Медична освіта*. 2023. № 3. С. 54–61.
- 18.Євтух М. Професійна успішність майбутнього вчителя. *Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії*. 2020. С. 84–87.
- 19.Засекін С. В. Когнітивно-дискурсивні чинники закономірностей у перекладі. *Scientific bulletin of kherson state university series germanic studies and intercultural communication*. 2023. № 1. С. 107–117.
- 20.Інтерактивні методи навчання студентів: thesis / Л. О. Колісник та ін. 2011. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/13174>.
- 21.Каплуненко Я. Ю. Особистісні чинники розвитку соціального інтелекту у фахівців соціономічних професій: thesis. 2016. URL: http://lib.iitta.gov.ua/705066/4/Dis_Kaplunenko.pdf.
- 22.Клещ К. В. Вплив стилю педагогічного спілкування викладача на

- успішність навчального процесу : thesis. 2019. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/14332>.
- 23.Книш І. «Кліпове» мислення учнів (студентів) як норма і умова сучасної освіти. *Світогляд – філософія – релігія*. 2018. Вип. 13. С. 89–100.
- 24.Козьменко О. Успіх та успішність особистості: психологічний вимір. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 6(11). С. 44–47.
- 25.Козьменко О. І. Успішність як духовно-культурна цінність вищої освіти США. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2020. Т. 95, № 2. С. 57–68.
- 26.Колесник Г. Вплив емоцій на когнітивні процеси під час вивчення іноземної мови студентами першого курсу навчання. *Молодь і ринок*. 2018. № 4 (159). С. 84–89.
- 27.Конєва М. Ефективна організація процесу навчання студентів. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 9(27). С. 124–127.
- 28.Кононова М. Особистісні чинники професійної Я-концепції як складової професійної самоактуалізації майбутнього психолога. *Психологічні детермінанти професійного розвитку та самоактуалізації особистості*. Полтава, 2022. С. 64–69.
- 29.Коркос Я. О. Когнітивні викривлення у свідомості особистості. *Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень*. Київ, 2023. С. 94–97.
- 30.Корчова Г. Кліпове мислення як науково-методична проблема у професійній освіті. *Transactions of kremenchuk mykhailo ostrohradskyy national university*. Київ, 2022. № 1. С. 49–54.
- 31.Костюк Б., Пономаренко А. Темперамент та успішність навчання: thesis. 2017. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/65968>.
- 32.Костюк М., Мазур Н. Психологія мислення. *Education and science of today: intersectoral issues and development of sciences*. Київ, 2021. С. 134–138.
- 33.Кравчук С. Л. Психологічні особливості образи як негативної емоції особистості. *Вісник київського національного університету імені тараса шевченка. соціологія. психологія. педагогіка*. Київ, 2005. Вип. 22. С. 24–27.

- 34.Красовська І. Когнітивні засади дослідження емоційності у мовленні. *Молодий вчений*. 2021. № 3 (91). С. 58–62.
- 35.Кухаренко О. Психологічні особливості професійного саморозвитку особистості. *Наукові інновації та передові технології*. Київ, 2024. № 2(30). С. 35–39.
- 36.Куценко Г. В. Когнітивні стилі в системі саморегуляції особи. *Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. соціологія. психологія. педагогіка*. Київ, 2001. Вип. 5. С. 52–56.
- 37.Лисак К.О. Особливості переносу знань у студентів. *Четверті сіверянські соціально-психологічні читання: матеріали Всеукраїнської ювілейної наукової конференції*. Чернігів, 2013. С. 94–95.
- 38.Лисенко А. В. «Кліпове мислення» як соціально-психологічний феномен: thesis. 2015. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/20547>.
- 39.Лісовенко А. Ф., Короход Я. Дж., Татъянчиков А. О. Психологічні особливості поведінки особистості в кіберпросторі. *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф.* 2024. С. 109–114.
- 40.Ліфарєва Н. В. Психологія особистості: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2003. 240 с.
- 41.Лобач Н. Мислення та сприйняття: логічне та кліпове мислення майбутніх фахівців. *Вісник науки та освіти*. Київ, 2023. № 3(9). С. 84–88.
- 42.Максимчук Л. Професійно-адаптаційні процеси для оптимізації практично-професійної спрямованості іншомовної підготовки студентів зво. *Вісник науки та освіти*. Київ, 2023. № 11(17). С. 144–148.
- 43.Мешко Г., Мешко О. Професійна успішність учителя нової української школи як компонент професійної підготовки. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 4(4). С. 74–78.
- 44.Мироненко Ю. Л. Психологічні особливості творчої особистості : thesis. 2012. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/26295>.
- 45.Митровка Д. Теорія: мислення конкретне і мислення абстрактне.

Integración de las ciencias fundamentales y aplicadas en el paradigma de la sociedad post-industrial. Харків, 2020. С. 184–189.

46. Мілян Р. Порівняльний аналіз дефініцій «критичне мислення» та «логічне мислення». *Modern information technologies and innovation methodologies of education in professional training methodology theory experience problems.* Київ, 2022. № 54. С. 121–125.
47. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Київ, 2007. 448 с.
48. Напрасна О. Б. Індивідуально-психологічні особливості когнітивно-стильових характеристик студентів з домінуванням вербального та невербального способу переробки інформації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. соціологія. психологія. педагогіка.* Київ, 2007. Вип. 27/28. С. 48–51.
49. Нестерова М. О. Когнітивні практики управління: пошук філософських контекстів. *Філософські проблеми гуманітарних наук.* 2012. № 22. С. 36–39.
50. Новик Л., Мазур Т. Особистісні чинники суб'єктної активності майбутнього фахівця соціальної роботи. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки.* Київ, 2019. Т. 12, № 8(53). С. 57–65.
51. Носенко Д. В. Особистісні чинники психологічного феномену самоінвалідації як форми проактивної копінг-поведінки: thesis. 2015. URL: http://lib.iitta.gov.ua/11241/1/dis_Nosenko.pdf.
52. Нохріна І. Теоретичні аспекти понять «успіх» та «успішність» особистості. *Humanitas.* Київ, 2024. № 3. С. 100–105.
53. Овчаров С. Педагогічні аспекти проектування навчальних програмних засобів. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. Педагогічні науки.* 2005. Вип. 7. С. 73–80.
54. Павлюк О. Психологічні особливості формування самооцінки особистості у студентському віці. *Гуманітарний вісник державного вищого*

- навчального закладу *Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди*. 2015. Вип. 37. С. 128–136.
55. Пальчинська М. В., Шиліна Н. Є. Репрезентативна система: вплив на навчальну успішність здобувачів вищої освіти при застосуванні ікт. *Дніпровський науковий часопис публічного управління психології права*. 2023. № 6. С. 113–119.
56. Партико Т. Б. Загальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2008. 416 с.
57. Продан О. О. Психологічні особливості самоусвідомлення особистості: автореф. дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2016. 18 с.
58. Психологічні особливості кар'єрного успіху особистості / І. Гоян та ін. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 9(27). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-9\(27\)-507-515](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-9(27)-507-515).
59. Психологічні особливості мотивації досягнення особистості: thesis / О. А. Кривопишина та ін. 2005. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/19527>.
60. Райчева Л. І. Психологія освіти в контексті імплементації економіки знань. *Психологія життєвого простору особистості в сучасних умовах кризи, глобалізації та цифрової трансформації суспільного життя*. 2023. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.26428>.
61. Рєпнова Т. П., Мучичка А. В. Професійно важливі уміння, які детермінують професійну успішність психолога. *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф.* 2024. С. 158–161.
62. Рибалка В. В. Психологія праці особистості: навч.-метод. посіб. Київ-Кременчук, 2006. 76 с.
63. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчо обдарованої особистості : наук.-метод. посіб. Київ, 2010. 442 с.
64. Савельчук І. Можливості впливу соціальної активності студентської молоді на успішність впровадження соціальних інновацій. *Актуальні*

- питання у сучасній науці*. 2024. № 7(25). С. 89–97.
65. Савчин М. В. Педагогічна психологія : навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл.]. Київ : Академвидав, 2007. 424 с.
66. Савчин М. В. Психологія відповідальної поведінки: [монографія]. Івано-Франківськ, 2008. 280 с.
67. Сахнюк Ю. В. Способи інтенсифікації навчання студентів: thesis. 2011. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/22440>.
68. Скворчевська Э. Л. Когнітивні механізми мотивації досягнення. *Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. психологія*. 2013. Вип. 46, ч. 1. С. 187–196.
69. Сторож О. Психологічні особливості творчої соціалізації особистості: thesis. 2017. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/49045>.
70. Сукнов М. Педагогічні умови використання комп'ютерної технології з метою контролю навчальних досягнень студентів з іноземної мови. *Новий колегіум*. 2008. № 3. С. 43–47.
71. Татенко В. Соціальна психологія впливу. Київ, 2008. 216 с.
72. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія. НУБіП, 2017. С. 44–47.
73. Унгурян Л. М., Чернецька Г. В., Образенко М. С. Мотивація студентів у процесі навчання, шляхи мотивації до навчання. *Медична освіта*. Вінниця, 2014. № 4. С. 93–97.
74. Філатенко Т. Методика використання навчальних smart-систем у професійній підготовці студентів медичних коледжів. *Вісник національного університету Чернігівський колегіум імені Т. Г. Шевченка*. 2024. Т. 180, № 24. С. 126–133.
75. Хорощак Ю. Б. Особливості стилів мислення людини: thesis. 2019. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/39231>.
76. Шаповал І. Рефлексія індивідуально-стильових особливостей як детермінанта ефективності навчальної діяльності студентів. *Освіта регіону*. 2013. № 3 (33). С. 377–382.

77. Шевченко В. Психолого-педагогічні особливості використання комп'ютерно-орієнтованих систем навчання охорони праці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 2(98). С. 205–215.
78. Якимчук Б. Психологічні особливості розвитку творчого потенціалу особистості. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. Київ, 2020. № 2(52). С. 167–178.
79. Якимчук І. Специфіка уявлень здобувачів вищої освіти про успішність навчання. *Вісник Національного університету оборони України*. Київ, 2023. С. 161–166.
80. Якимчук О. Психологічні особливості професійного вигорання особистості. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. Київ, 2021. С. 110–119.
81. Яланська С., Нестеренко С. Психологічні особливості забезпечення ментального здоров'я особистості. *Grail of science*. 2024. № 35. С. 458–460.
82. Chernenko N. A. Clip thinking as a didactic challenge in the context of teaching latin to medical students. *Studia linguistica*. 2024. No. 24. P. 128–137.
83. Dubyna S. O., Khapchenkova D. S., Bondarenko S. V. Фактори, що впливають на студентську успішність вивчення теоретичної дисципліни. *Медична освіта*. Київ, 2019. № 1. С. 68–70.
84. Kots Y. Personal factors of social anxiety among students. *Psychological prospects journal*. 2017. No. 30. P. 74–86.
85. Krupelnytska L., Baratiuk A. Personality traits contributing to anxiety and phobic disorders in psychology students. *Bulletin of taras shevchenko national university of kyiv. psychology*. 2022. No. 2 (16). P. 25–32.
86. Petrenko N. V., Bohdanets I. O. Навчання студентів: оцінка адаптаційно-приспосувальних механізмів. *Медсестринство*. 2019. № 2. С. 44–45.
87. Sadova M. Self-determination personal and cognitive factors regarding the lyceum students' (with different talent types: academic, creative, intellectual) future profession. *Pedagogical innovations: ideas, realities, perspectives*. 2020. No. 2. P. 110–118.

88. Shekhovtseva T., Dolinna M. «Кліпове» мислення як фактор формування підходу до інтерактивності освітнього процесу. *European humanities studies: State and Society*. 2020. № 3(I). С. 186–198.
89. Shestopalova K. M. Особистісні чинники прогнозування майбутнього. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія психологія*. Дніпро, 2010. Т. 18, № 9/1. С. 144–145.
90. Yelesina M. The personal features of seafarers as factors influencing the choice of coping strategies when working in special conditions. *Scientific notes of osth academy national university: psychology series*. 2020. Vol. 1. P. 9–13.